

Дар'я Ганіч,

студентка 3-го курсу ФСП НТУУ «КПІ»

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗАВДАНУ МОРАЛЬНУ ШКОДУ

Відповідно до положень Конституції України фізичні та юридичні особи мають право на відшкодування моральної (немайнової) шкоди, заподіяної внаслідок порушення їх прав і свобод та законних інтересів. Моральна шкода - це втрати немайнового характеру внаслідок моральних чи фізичних страждань, або інших негативних явищ, заподіяних фізичній чи юридичній особі незаконними діями або бездіяльністю інших осіб.[4] Моральна шкода, завдана фізичній або юридичній особі неправомірним рішенням, дією або бездіяльністю, відшкодовується особою, яка її завдала, за наявності її вини, крім випадків, встановлених законом. Якщо особа не доведе, що шкода була завдана не з її вини. Обов'язковою підставою для відповідальності є встановлення причинного зв'язку між шкодою і протиправною поведінкою особи.[7, 755] Відповідно до загальних підстав відповідальності обов'язковому з'ясуванню при вирішенні спору про відшкодування моральної шкоди підлягають наявність такої шкоди, протиправність діяння її заподіювача, наявність причинного зв'язку між шкодою і протиправними діями заподіювача та вини останнього в її заподіянні.[4]

Стаття 1168 Цивільного Кодексу України передбачає, що моральна шкода, завдана каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, може бути відшкодована одноразово або шляхом здійснення щомісячних платежів. Так, розмір відшкодування моральної шкоди може бути як в грошовій, так і в іншій матеріальній формі. У грошовій формі відшкодування виплачується в грошовій одиниці України – у гривні. Як виняток, закон України «Про режим іноземного інвестування» зазначає, що іноземним інвесторам, які мають право на відшкодування моральної шкоди, сума компенсацій виплачується у

валюти, в якій були здійснені інвестиції, чи в іншій прийнятній для іноземного інвестора валюти відповідно до законодавства України. Під поняттям «інша матеріальна форма» розуміють придбання матеріальних благ, путівок в лікувально-оздоровчі заклади, чим можна здійснити компенсацію моральних страждань.

Моральна шкода, завдана смертю фізичної особи, відшкодовується її чоловікові (дружині), батькам (усиновлювачам), дітям (усиновленим), а також особам, які проживали з нею однією сім'єю. Тобто особи, які мають право на відшкодування моральної шкоди, можуть звернутися до суду з позовною заявою про її відшкодування. Законодавці залишили за судом право вирішувати належність та розмір відшкодування моральної шкоди, оскільки в чинному законодавстві чітких меж такого розміру не передбачено. У зв'язку з чим у потерпілих виникає упереджена оцінка своїх понесених страждань, що породжує виникнення нових спорів.

У випадку, передбаченому законом України «Про друковані засоби масової інформації (пресу)» орган масової інформації, його працівники та автор не відшкодовують моральної шкоди не несуть відповідальності за публікацію відомостей, які не відповідають дійсності, принижують честь і гідність громадян і організацій, порушують права і законні інтереси громадян або являють собою зловживання свободою діяльності друкованих засобів масової інформації і правами журналіста, якщо ці відомості одержано від інформаційних агентств або від засновника; вони містяться у відповіді на інформаційний запит; вони є дослівним відтворенням офіційних виступів посадових осіб державних органів, організацій і об'єднань громадян; вони є дослівним відтворенням матеріалів, опублікованих іншим друкованим засобом масової інформації з посиланням на нього; в них розголошується таємниця, яка спеціально охороняється законом, проте ці відомості не було отримано журналістом незаконним шляхом.

Складним моментом є збір доказів, які доводять факт спричинення моральної шкоди та визначення розміру такої шкоди. Моральну шкоду

неможливо відшкодувати в повному обсязі. Оскільки ніде не встановлені точні критерії честі, гідності особи. Вважається, що розмір компенсації не може адекватно відображати ступінь моральної шкоди, проте вона повинна бути максимально справедливою і чесною. При встановленні факту моральної шкоди необхідно керуватися критеріями загальнолюдських цінностей. З одного боку це суб'єктивні відчуття потерпілої особи, які оцінюються самим потерпілим, сприйняттям ним травми та наслідків. З іншої сторони це характеристика зовнішнього прояву наслідків пошкодження здоров'я. Це може бути зміна звичного способу життя людини, втрата жити повноцінним життям.

Цивільний кодекс України вказує базові положення про моральну шкоду, як самостійний від майнової, вид шкоди. Передбачаючи форми, в яких може проявляти себе моральна шкода (страждання внаслідок ушкодження здоров'я, у зв'язку з протиправними діями, внаслідок знищення майна, приниження честі, гідності, ділової репутації) законодавець не деталізує способів визначення розміру заподіяної майнової шкоди. Визначаючи обставини, що потребують врахування при оцінці розміру моральної шкоди, форму відшкодування моральної шкоди, законодавець проте не закладає в текст Цивільного кодексу ніяких інших правил визначення моральної шкоди, окрім справедливості і розумності. Така неповність правового регулювання спричинила слабкість розвитку української судової практики в сфері розгляду спорів щодо відшкодування моральної шкоди. Також слід зазначити, що при розгляді справ про відшкодування моральної шкоди судові органи рідко застосовують міжнародні договори, ратифіковані Верховною Радою України («Конвенція про захист прав людини та основних свобод»), недостатньо обґрунтовують розмір для відшкодування моральної шкоди та допускають порушення процесуальних норм.

Список використаних джерел:

1. Конституція України
2. Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в

Україні» N 2782-ХІІ, 16.11.1992

3. Закон України «Про режим іноземного інвестування N 93/96-ВР, 19.03.1996

4. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди» N 4, 31.03.1995

5. Методичні рекомендації „Відшкодування моральної шкоди" (лист Міністерства юстиції України від 13 травня 2004 р. № 35-13/797)

6. Цивільний Кодекс України № 435-IV, 16.01.2003.

7. Цивільний Кодекс України: Коментар. Видання друге. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2004. – 856 с.